

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та
менеджменту

**Проблеми та перспективи розвитку
фінансово-кредитної системи
України**
**Problems and Prospects for the Development of the Financial
and Credit System**

Матеріали
VIII Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 4-5 грудня 2023 року)

Суми
Сумський державний університет
2023

УДК 336.71(477)
П78

*Рекомендовано вченою радою
Сумського державного університету
(протокол № 5 від 22 грудня 2023 р.)*

П78 Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (Суми, 4-5 грудня 2023 року) / за заг. ред.: Л. Л. Гриценко, І. В. Тютюник. Суми : Сумський державний університет, 2023. – 80 с.

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України» містять результати наукових досліджень присвячених пошуку системного вирішення мультидисциплінарних проблем в галузі розвитку фінансово-кредитної системи, публічних і корпоративний фінансів, міжнародних інтеграційних процесів у фінансовому секторі.

Для науковців, науковців, студентів, аспірантів, представників бізнесу та громадських організацій і вищих навчальних закладів та широкого кола читачів.

The materials of the International scientific and practical conference "Problems and Prospects for the Development of the Financial and Credit System" provide the results of scientific research focused on the search for a systematic solution to multidisciplinary problems in the field of development of the financial and credit system, public and corporate finance, international integration processes in the financial sector.

For scientists, researchers, students, postgraduates, representatives of business and public organizations and higher education institutions and a wide range of readers.

УДК 336.71(477)

© Колектив авторів, 2023

© Сумський державний університет, 2023

ЗМІСТ

<i>Олександра Золотар</i>	Цифрова трансформація банківського сектору України.....	5
<i>Наталія Пігуль</i> <i>Євгеній Пігуль</i>	Фактори впливу на економічну безпеку держави.....	7
<i>Костянтин Завражний</i> <i>Анжеліка Кулик</i> <i>Максим Соколов</i>	Цифрові валюти: виклики та можливості для фінансової системи.....	9
<i>Євгенія Мордань</i> <i>Віктор Марінченко</i>	Сучасні тенденції розвитку фінансового кібершахрайства в умовах війни.....	12
<i>Іван Охріменко</i>	Основні тенденції в інструментарії дослідження економічних процесів.....	16
<i>Liudmyla Riabushka</i> <i>Olena Zhuravka</i> <i>Yulia Kulikova</i>	Modern trends in assessing individual credit bank's risk.....	20
<i>Ганна Салтикова</i> <i>Анна Омельченко</i>	Економічна додана вартість в рамках концепції вартісно-орієнтованого управління.....	23
<i>Лариса Гриценко</i> <i>Ігор Касьян</i> <i>Євген Карнаух</i>	Фінансовий контролінг в контексті ефективного управління підприємством.....	25
<i>Olena Zhuravka</i> <i>Anastasiia Saiko</i> <i>Anton Zhuravka</i>	Modern trends in the development of digital technologies in insurance	27
<i>Олена Кравченко</i> <i>Вікторія Колесник</i>	Особливості обліку основних засобів бюджетних установ: вітчизняній та зарубіжний досвід.....	31
<i>Анастасія Кільдей</i> <i>Олександр Кушнерьов</i> <i>Віталія Койбічук</i>	Роль та ефективність використання нейронної мережі у вдосконаленні аналізу, класифікації та управління відгуками на товари.....	36
<i>Назар Фененко</i> <i>Віталія Койбічук</i>	Використання інноваційних підходів прогнозування для аналізу впливу економічних факторів на ринок нерухомості України.....	40
<i>Олена Кравченко</i> <i>Альона Бадай</i>	Особливості нарахування заробітної плати на підприємствах в сучасних умовах господарювання та шляхи його вдосконалення.....	44

<i>Olena Zhuravka</i> <i>Iryna Vosak</i>	Development of medical assistance in Ukraine.....	49
<i>Артем Півень</i> <i>Олександр Кушнерьов</i> <i>Віталія Койбічук</i>	Використання машинного навчання для створення текстової інформації на основі аналізу фінансових звітів компаній	52
<i>Людмила Захаркіна</i> <i>Аліна Марку</i>	Функціонування системи публічних закупівель в Україні в умовах дії правового режиму воєнного стану.....	56
<i>Олеся Мірошниченко</i> <i>Єлизавета Агафонова</i>	Управління рівнем беззбитковості на виробничому підприємстві.....	59
<i>Олеся Мірошниченко</i> <i>Юлія Пуговкіна</i>	Управління витратами на підприємстві ресторанного бізнесу та шляхи їх оптимізації.....	63
<i>Ольга Осадча</i> <i>Ярина Самусевич</i>	Оцінка забезпечення компенсаційного ефекту для навколишнього природного середовища діяльності екологічних інспекцій в Україні	66
<i>Надія Дехтяр</i> <i>Владислав Шенкаренко</i>	Прибуток банку та фактори впливу на нього	70
<i>Надія Дехтяр</i> <i>Євгеній Азаров</i>	Особливості управління непрофільними активами підприємства	72
<i>Serhii Tiutiunuk</i>	Green energy investments: global trends and perspectives.....	75
<i>Alisa Movchan</i>	Financial market in the digital economy.....	78

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО КІБЕРШАХРАЙСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

*Мордань Євгенія Юрійівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Марінченко Віктор Юрійович
здобувач,
Сумський державний університет, м. Суми*

В умовах розвитку технологічного прогресу все більше нових інформаційних технологій інтегрується у фінансову сферу. Неможливо уявити зараз фінансову структуру, що не використовує додатки, сайти та електронні бази даних у своїй роботі. Діджиталізація значно полегшує управління будь-якого суб'єкта господарювання, починаючи від занесення клієнтів до власного реєстру та закінчуючи внутрішніми додатками для розрахунку бухгалтерського обліку. Проте, кожен новий крок у розвитку діджиталізації бізнесу потребує удосконалення захисту від кібершахрайства. Саме захист персональних даних – це те що гарантує нам кожна фінансова установа, в якій ми залишаємо особисті дані. З кожним роком кількість випадків про витік даних та розголошення особистої інформації самими клієнтами поступово збільшується, тому системи захисту з протидії кібершахрайству є невід'ємною частиною сучасного бізнесу.

Метою даної роботи є аналіз сучасних тенденцій розвитку кібершахрайства у фінансовому секторі України, його наслідків для суспільства та вивчення існуючих заходів щодо протидії кібершахрайству в умовах воєнного стану.

Згідно опитування від Нацбанку та платформи відкритих даних Опендатабот [1], близько 11 % громадян України із понад 112,9 тисячі опитаних потрапили у пастку кіберзлочинців від початку повномасштабного вторгнення. Найчастіше жертвами інформаційних злочинців стають люди віком 18-24 роки та люди у віці 65+.

Під час дослідження було встановлено, що найчастіше українців ошукували на покупці/продажі товарів – 52,74 % (рис. 1). З початку воєнних дій шахраї активно використовують такий метод шахрайства як фішинг – це спроба отримати конфіденційну інформацію, шляхом обману людей, здебільшого через електронну пошту чи фальшиві веб-сайти. За даними опитування саме фішингові атаки зайняли друге місце за популярністю – 18,57 % (рис. 1). Шахраї створюють десятки сайтів, які обіцяють грошові виплати від держави, міжнародних чи благодійних організацій для тих, хто опинився в складній фінансовій ситуації на фоні воєнних дій. Вони розсилають масові повідомлення через SMS та месенджери, і обіцяють соціальні виплати

від різних благодійних організацій та програм, таких як «Підтримка, допомога від ЄС, ООН, Червоного Хреста. У цих повідомленнях шахраї закликають перейти за посиланням, ввести особисті дані, такі як мобільний номер телефону, пін-код, пароль до інтернет-банкінгу та смс-код від банку. Також вони створюють фейкові веб-сайти, що схожі на офіційні ресурси державних установ, банків, благодійних фондів та міжнародних організацій. Люди, відкриваючи посилання, потрапляють на схожий з оригіналом сайт, де вводять свої особисті дані, які потім автоматично потрапляють у руки шахраїв. Отримуючи таку інформацію шахраї мають доступ до банківських рахунків жертви і в подальшому знімають кошти з рахунку або оформлюють он-лайн кредити. У 2022 році в Україні було виявлено 4500 фішингових ресурсів [2], що є значним зростанням порівняно з 2021 роком, а фейкова соціальна допомога для постраждалих від війни, створена за допомогою різних фішингових методів, стала основним видом шахрайства.

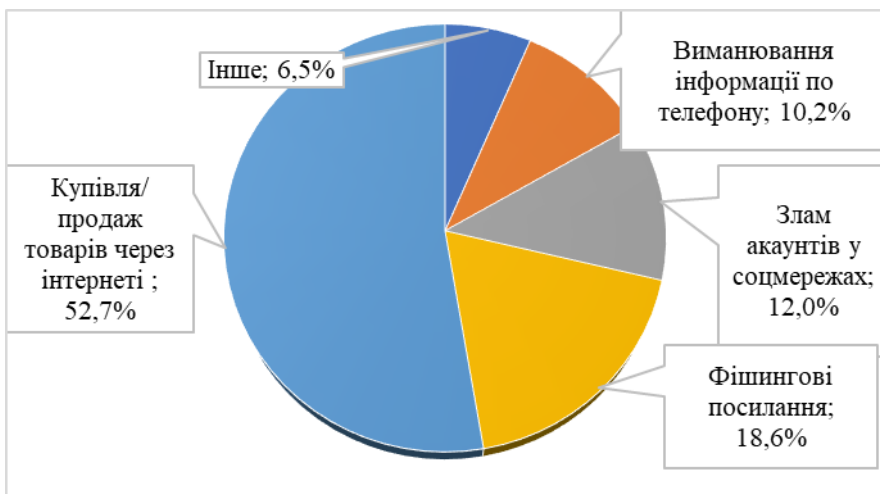

Рис. 1 – Найбільш популярні шахрайські схеми, на які потрапляли громадяни України, за результатами опитування НБУ та Опендатабот [складено за даними 1]

За офіційними даними Національного банку України [3] протягом 2022 року сума збитків, завданих банкам, торговцям і клієнтам через зловживання платіжними картками, зросла до 481 млн грн, це на 46 % більше, ніж у 2021 році, а кількість незаконних транзакцій з платіжними картками зросла на 8% та склала 218 тис. Для визначення ступеня шахрайства з платіжними картками важливо порівняти суму збитків із загальною сумою всіх

карткових транзакцій. Завдяки співвідношенню цих показників можна точніше визначити ступінь шахрайства. У 2022 році збитки від шахрайства становлять 69 грн на кожен мільйон гривень видаткових операцій з платіжними картками, це трохи більше, ніж у попередньому році, коли сума становила 65 грн.

У 2022 році на кожен 1 млн грн операцій із платіжними картками сума збитків від шахрайських дій здійснених у торговельних мережах зменшилася з 40 до 16 грн, в банкоматах – з 29 до 5 грн, проте збитки за шахрайськими операціями в Інтернеті зросли з 114 до 133 грн.

Середня сума однієї незаконної операції за 2022 рік зросла на третину, становлячи близько 2200 грн, порівняно з 1600 грн у 2021 році. Середня вартість однієї операції в торговельній мережі знизилася до 733 грн, в банкоматах – до 2878 грн, а в Інтернеті зросла до 2408 грн залежно від місця проведення шахрайства.

В цілому, лише 14 % випадків шахрайства здійснено з фізичними пристроями (торговельні мережі, банкомати), а 86 % – в Інтернеті. Відповідно, 94 % усіх отриманих збитків від шахрайства припадає на мережу Інтернет, 4 % – на торговельні мережі та 2 % – на банкомати. Таким чином, операції, в яких використовуються фізичні картки, залишаються більш безпечними, оскільки картки підробити складніше, ніж використати їх дані для транзакцій в Інтернеті [3].

Зважаючи, на зростаючу динаміку випадків кібершахрайських дій щодо ошукування громадян досить важливо здійснювати превентивні заходи з їх запобігання.

Виявлення та блокування фішингових ресурсів, які використовуються для виманювання грошей та особистих даних громадян, на рівні реєстраторів, хостерів, надавачів телекомунікаційних послуг, є важливим методом протидії фінансовому кібершахрайству.

Застосування технічних заходів безпеки, таких як шифрування та багатофакторна аутентифікація, є важливою частиною стратегії протидії кібершахрайству. Банки постійно посилюють заходи з кібербезпеки, зокрема, в систему протидії введена «Двофакторна Аутентифікація», принцип її роботи полягав у наступному, при спробі зняття грошей, клієнту надсилається повідомлення з одноразовим кодом на прив'язаний телефон, який діє протягом обмеженого періоду часу (3-5 хвилин). Проте, через необізнаність люди повідомляли шахраям навіть цей код. Наразі, замість коду у великій кількості сервісів приходять оповіщення, де вказується, що до аккаунта був здійснений вхід з незнайомого девайсу і ви повинні підтвердити, що це саме ви (натискаючи кнопку «Так»).

Підвищення рівня кіберосвіти населення є важливою тактикою у боротьбі з кіберзлочинцями. Національний Банк України разом з відділом Кіберполіції

організували проєкт присвячений протидії кібершахрайству, який має назву «Шахрай Гудбай» [3]. Головна мета проєкту – поліпшити обізнаність громадян та нагадати їм про основні правила безпеки під час безготівкових розрахунків, особливо в мережі Інтернет [3]. Маючи можливість бути більш інформаційно обізнаними громадяни можуть ідентифікувати потенційно небезпечні ситуації та уникати надання своїх особистих даних шахрайським організаціям.

Отже, регулярний моніторинг і аналіз інтернет-простору дозволяє виявляти нові методи шахрайства та боротися з ними. Щоб запобігати кіберзлочинності, важливо постійно вдосконалювати та оновлювати захисні системи інформаційних технологій, а також співпрацювати з правоохоронними органами та міжнародними партнерами. Для ефективного захисту від нових загроз також важливо постійно адаптувати стратегії протидії до того, як кіберзлочинці змінюють свої методи та тактики.

Робота виконана в рамках держбюджетних науково-дослідних робіт 0121U100467 «Data-Mining для протидії кібершахрайствам та легалізації кримінальних доходів в умовах цифровізації фінансового сектору економіки України».

Список використаних джерел

1. Результати опитування від НБУ та Опендатабот. Офіційний вебпортал НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rezultati-opituvannya-vid-nbu-ta-opendatabot-kojen-devyatiy-opitaniy-stavav-jertvoyu-shahrayiv-z-pochatku-voynennogo-stanu>
2. Протидія кібершахрайству у фінансовій сфері, лютий 2023 року. Офіційний вебпортал НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/startuvav-proyekt-iz-protidiyi-kibershahraystvu-u-finansovomu-sektori>
3. Проєкт НБУ та Кіберполіції «Шахрай Гудбай». Офіційний вебпортал НБУ. URL: <https://promo.bank.gov.ua/stopfraud/>
4. Стартувала інформаційна кампанія #ШахрайГудбай: нагадуємо про важливі правила платіжної безпеки. Офіційний вебпортал НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/startuvava-informatsyna-kampaniya-shahraygudbay-nagaduyemo-pro-vajlivi-pravila-platijnoyi-bezpeki>